

ción General de Estadística. Sembla que no havia d'haver prescindit Asín dels topònims aràbigoportuguesos, per tal com al-Andalus constituí una unitat política, i tots els noms de lloc hispànics — és a dir, peninsulars — d'origen àrab (catalans, castellans, portuguesos i mossàrabs) estan íntimament relacionats; llur ommissió no està justificada pel fet que David Lopes hagués publicat en 1902 la seva *Toponymia arabe de Portugal* (RHi, IX), i hauria estat molt interessant que Asín hagués fet una crítica detallada del breu però suggeridor estudi de l'arabista portuguès.

Asín ha aplegat nombroses grafies medievals (àrabs i romàniques) dels topònims que tracta, però no s'ha preocupat gaire de llur pronúncia popular efectiva en l'actualitat; cal no oblidar que les formes oficials dels topònims adoptades per l'Instituto Geográfico són de vegades arbitràries, i que especialment la toponímia catalana hi resulta adulterada molt sovint; Asín no hauria propugnat l'etím BANĪ ĠAMĀ'A per a *Beneixama* (s. v. *Benejama*) si hagués tingut present la pronúncia popular **benišáma** amb **š** fricativa sorda, d'aqueix topònim; com que *Belxi* (s. v. *Bechi*) es pronuncia **beší** amb **š** africada sorda, no es pot admetre l'etimologia d'Asín que el suposa el gentilici de *Beja* **béža** < (PAX JULIA) PACE; això mateix cal dir de *Benasau*, pronunciat **benezáú**, amb **z** alveolar sonora, i que Asín (s. v. *Benasán*) fa venir de IBN 'AŠŠĀB. A més d'aquest hi ha hagut nombrosos errors de còpia importants: *Adera* per *Adern*, *Benacauçil* per *Benacanzil*, *Benifallín* per *Benifallim*, *Benitandas* per *Benitandús*, *Cairolola* per *Cairola*, etc.; la grafia defectuosa *Alcibi* per *Alziri* ha induït Asín a proposar una etimologia errònia; els topònims *Benifato*, *Benissili* i *Bufali* són paroxitons, encara que Asín els accentua indegudament en la darrera síl·laba.

Alguns dels topònims catalans que Asín afirma o sospita que són àrabs són evidentment romànics, com *Albereda* (s. v. *Albareda*) < *ALBĀRETA 'bosc d'àlbers', *Burg* (s. v. *Burch* interpretat erròniament **búrš**, amb **š** final palatal) < BURGUS 'vila fortificada', *Almoina* < ELEEMÖSYNA, *Boixar* (s. v. *Bojar*) < BUXARE 'camp de boixos', *Deià* < DIDIDIUS + -ANUS, *Meliana* < AEMILIUS + -ANA, *Millena* < AEMILIUS + -ENA, etc.

M. SANCHIS i GUARNER

The Spanish Language, together with Portuguese, Catalan and Basque, by WILLIAM J. ENTWISTLE. London, Faber & Faber, [1936]. VI+368 pàgs.+8 mapes. («The Great Languages», [IV].)

Aquest llibre pertany a una sèrie de manuals de lingüística coneguda amb el títol genèric de «The great Languages», on hom es proposa de donar en síntesi una descripció de la formació, història, estructura i fesomia resultant de cadascuna de les llengües de gran interès i difusió. El llibre del Prof. Entwistle és polifacètic, per tal com estudia tota la família lingüística peninsular, o sia que, ultra el castellà, examina el portuguès, el català i el basc.

El procediment expositiu del Prof. Entwistle segueix el fil de l'evolució històrica externa dels pobles de la Península, mètode que havia de seguir, després, encara que amb una orientació i finalitats diferents, el Prof. Rafael Lapesa en la seva excellent *Historia de la lengua española*. Així, doncs, l'autor obre el seu llibre amb un capítol de presentació de les llengües peninsulars, llur extensió geogràfica, demogràfica, etc. (pàgs. 1-13), però passa

tot seguit a tractar dels diferents aspectes històrico-lingüístics dels pobles preromans de la Península, i, per tant, de la llengua basca i la seva aportació al romànic posterior (pàgs. 14-45); encara que no sense vacil·lacions, el senyor Entwistle sembla inclinar-se cap a relacionar íntimament basc i ibèric, i, encara amb més vacil·lacions, cap a l'origen africà del nord d'aquestes llengües ibèriques. Segueix un capítol sobre el llatí d'Espanya, partint dels testimonis d'inscripcions i autors clàssics, si bé aquest capítol ja és una caracterització general dels parlars de la Península, en relació amb la resta de la Romània (pàgs. 46-81). Caracteritzant lingüísticament la Península Ibèrica, l'autor ha de plantejar-se el problema de la sub-agrupació romànica del català, que enfoca d'una manera eclèctica, bé que relacionant-lo més aviat amb el provençal que amb el castellà.

Després segueix l'estudi monogràfic sobre el català: el català i les llengües veïnes seves, amb un detingut examen de la frontera catalano-aragonesa (pàgines 82-94); els orígens i expansió del català (pàgs. 95-99); el català literari medieval, des de les *Homilies d'Organyà* a Muntaner, Bernat Metge i els valencians (pàgs. 99-102), i la *Renixença* (pàgs. 102-105).

Un capítol que tracta de la imposició del castellà sobre els altres dialectes (mossàrab, astur-leonès, navarro-aragonès) sintetitza molt bé, dintre del marc històrico-cultural corresponent, l'estat de la bibliografia, presidida pels *Orígenes del español* del Sr. R. Menéndez Pidal, autor de la teoria de la «cuña lingüística castellana» (pàgs. 106-150).

Establert ja el principi de la imposició del castellà, l'autor estudia els principals fèndmens evolutius (purament lingüístics i també sintàctico-literaris) de la llengua castellana després de l'any 1140, data probable del *Poema del Cid*, i, per tant, inici formal de la llengua ja constituïda. Tracta dels processos per a la fixació de l'ortografia, fins a l'acció de l'Acadèmia (pàgs. 152-159); de l'expansió del castellà, a base del comportament de F- inicial, el sufix -FILLU, i altres punts fonamentals de fonètica (pàgs. 159-166); els llenguatges literaris, castellà, català i portuguès, i la victòria, o almenys els atacs, del primer damunt els altres dos (pàgs. 169-177); les característiques més importants dels parlars judaico-espanyols (pàgs. 177-183); la revolució fonètica dels segles XVI i XVII, que portà al castellà la pèrdua de les antigues consonants sonores intervocàliques s, z, j (pàgs. 184-191); la influència culta llatina en les lletres castellanès, amb Santillana, Villena, Juan de Mena, els clàssics i els barrocs, fins als cultismes científics moderns (pàgs. 191-202); un ràpid examen dels canvis en la morfologia, sintaxi i préstecs lèxics, en el període medieval (pàgs. 203-207), en l'Edat d'Or (pàgs. 208-214), i en la llengua moderna (pàgs. 214-216). Aquest capítol acaba amb les referències als dialectes meridionals, especialment l'andalús (pàgs. 216-224), i a l'aragonès i astur-leonès (pàgs. 224-228).

El capítol següent, dedicat al castellà d'Amèrica, és del major interès. Rebutja la teoria indigenista del substrat lingüístic precolombí que havia formulat Lenz, però accepta l'andalusisme de l'hispanoamericà (pel *seseo*, el *yeísmo*, la h- aspirada, i la -s final també aspirada), si bé després aténua la seva afirmació, distingint zones diferents (pàgs. 229-277).

Finalment, dedica dos capítols a la llengua portuguesa peninsular i a la d'ultramar, respectivament. Estudia la distinció entre galaico-portuguès i castellà (pàgs. 282-290); la distinció entre portuguès i gallec (pàgs. 291-294); i, ja monogràficament, el portuguès modern (pàgs. 294-304), el gallec (pàgs. 304-309), i els dialectes portuguesos (pàgs. 309-312). Sobre el portuguès d'Ultramar,

tracta del que es parla a l'Àfrica, a l'Índia, Macau, Malaia (pàgs. 313-316), i, especialment, del del Brasil (pàgs. 316-323).

Un utilíssim apèndix dóna, esquemàticament, els comportaments bàsics de les tres llengües en la pronunciació de vocals i consonants (fonètica descriptiva), i en l'evolució històrica d'aquests sons (fonètica històrica). A part d'això, hi ha índexs de conceptes, de noms propis i dels mots estudiats (de les tres llengües romàniques peninsulars i del basc).

Aquesta obra, que no vol ésser més que un treball de síntesi, aconsegueix de donar a l'estudiós estranger una visió de conjunt molt justa del món lingüístic de la Península Ibèrica.

A.-M. BADIA i MARGARIT

Comportamientos tonales vocálicos en español y en portugués, por A. DE LACERDA y MARÍA JOSEFA CANELLADA. Madrid, Instituto Antonio de Nebrija (CSIC), 1945. 280 pàgs. («Revista de Filología Española», Anejo XXXII.)¹

L'obra dels Profs. A. de Lacerda i M. J. Canellada fou elaborada al Laboratori de Fonètica Experimental que posseeix la Facultat de Lletres de la Universitat de Coïmbra, i que funciona sota la direcció del primer dels dos autors. Sense que hom pugui dir-ho d'una manera absoluta, la fonètica experimental no ha aportat a la lingüística tot allò que n'esperava el seu propi creador, l'abbé Rousselot, destacat investigador, per altra part, de dialectologia. La fonètica experimental ha tingut tendència, més aviat, a preocupar-se especialment de l'aspecte físic de la fonació, i a constituir una branca gairebé independent de l'activitat científica.²

Entre les diferents tendències de la fonètica experimental moderna, cal situar en un lloc destacat la que representa el Prof. Lacerda, de la Universitat de Coïmbra. La seva escola podríem dir que es caracteritza per una doble metodologia, que es refereix tant al procediment de registrar el so com a la interpretació dels registres obtinguts. El primer mètode es basa en l'anomenat *Cromògraf Lacerda*, que representa una veritable superació dels quimògrafs que hom ha utilitzat durant llargues anyades d'investigació, tota vegada que evita el frec o contacte material de l'agulla amb el tambor, amb la qual cosa el registre, més lliure, descriu unes corbes més acusades.³ El segon mètode es refereix a la interpretació dels registres fonètics obtinguts o *cromogrames*; en aquest punt hem de fer notar que la posició del Prof. Lacerda pot relacionar-se amb la nova *fonologia*, que es fixa en els matisos intencionals dels fonemes, la realitat fonètica dels quals diferirà segons les circumstàncies, com veïem en el següent punt de l'obra que comentem: «Las palabras se estudiaban como si

1. De fet, aquest treball és un extret de *RFE*, on s'havia anat publicant, per parts, en els volums XXVI a XXVIII, corresponents als anys 1942 a 1944.

2. L'orientació de molts dels cultivadors de la fonètica experimental vers l'aspecte patològic del llenguatge i anomalies de pronunciació, confirma, per un altre costat, la relativa minva de resultats lingüístics procedents de la fonètica experimental.

3. La bibliografia sobre el cromògraf pot veure's en A. DE LACERDA - FR. MILLET ROGERS, *Sons dependentes da fricativa palatal áfona, em português* (Coïmbra 1930), 8, i A. DE LACERDA - A. BADIA, *Estudios de fonética y fonología catalanas* (Madrid 1948), 16.